

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 35.078:681.518

С. М. Орехов
кандидат юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ОРГАНІВ ЄС З ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

На сьогоднішній день ЄС має широку компетенцію в галузі вирішення екологічних питань, а екологічна складова інтеграційного процесу стала обов'язковою для всіх членів та кандидатів на вступ до ЄС. Саме ЄС створила одну із найпотужніших та ефективних систем органів управління з охорони довкілля в ЄС. Їх діяльність ґрунтується на вивченні досвіду країн світу та який набуває особливого значення для України в контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Вивченню питання з охорони довкілля в ЄС присвячено низку праць, серед яких можна виокремити роботи Н. Андручевича, Л. Батченка, О. Івасечка, В. Качурінер, С. Кравченка, М. Мивієвича та ін. Проте ряд питань, зокрема особливостей функціонування спеціалізованих органів ЄС з питань охорони довкілля, досі залишаються малодослідженими.

Метою статті є аналіз системи спеціалізованих органів ЄС з питань охорони довкілля як ефективного механізму реалізації політики ЄС з охорони довкілля.

Головна мета політик ЄС в цій сфері полягає в досягненні високого рівня охорони довкілля з урахуванням розмаїття становища в різних державах-учасниках ЄС. Так значну роль у реалізації цієї політики відіграють природоохоронні інституції ЄС. Так органи ЄС з охорони довкілля можна поділити на основні та спеціалізовані [1, с. 99].

Основні органи ЄС в сфері охорони довкілля це Рада з навколишнього середовища, що діє в межах Ради Європи; Генеральний директорат із навколишнього середовища, що очолюється одним із членів Європейської Комісії; Комітет із навколишнього середовища, охорони здоров'я і безпеки продуктів харчування Європейського Парламенту та Європейський інвестиційний банк [2].

Так Рада Європи, як головний законодавчий орган ЄС, має досить широкий спектор повноважень. У ст. 16 Договору про Європейський Союз визначається сфера повноважень Ради, що полягає, зокрема, у виконанні законодавчої, координаційної на бюджетній функції в тому числі щодо охорони і захисту довкілля. Механізм реалізації цих функцій Рада здійснює шляхом ухвалення

загальних програм дій із формуванням пріоритетних цілей [1, с. 101].

Натомість Європейська Комісія, як постійно діючий орган, що виконує основні виконавчі функції ЄС має право законодавчої ініціативи до Європейського Парламенту. Що стосується охорони довкілля, то загальне керівництво цією сферою здійснює Комісар з питань навколишнього середовища, морських справ та рибальства. Генеральний директорат із навколишнього середовища є одним із генеральних директоратів і спеціалізованих служб, створених Європейською Комісією. Метою діяльності цього директорату є забезпечення високого рівня охорони навколишнього середовища, беручи до уваги різноманітність ситуацій у різних регіонах ЄС; розробка політики, яка сприятиме охороні, збереженню та поліпшенню якості навколишнього середовища; сприяння заходам на міжнародному рівні, що стосуються регіональних і глобальних екологічних проблем; співпраця з третіми країнами і з відповідними міжнародними організаціями для досягнення постановлених цілей у сфері охорони навколишнього середовища тощо [1, с. 105].

Одним з основних інституційних органів з охорони довкілля при Європейському Парламенті є Комітет із навколишнього середовища, охорони здоров'я та безпеки продуктів харчування. Даний Комітет є відповідальним за розробку політики та заходів щодо охорони довкілля, зокрема охорони повітря, ґрунтів і води та переробку і зберігання відходів; зміни клімату та встановлення можливих рівнів шуму; класифікація, пакування, маркування, перевезення і використання небезпечних речовин і засобів; міжнародними і регіональними заходами й угодами, спрямованими на охорону навколишнього середовища тощо [1, с. 102].

Окрему увагу слід зупинити на функціях Європейського агентства з охорони навколишнього середовища яка є агенцією Європейського Союзу. Її завданням є забезпечення надійною та незалежною інформацією про навколишнє середовище не лише держав-членів ЄС але й держав усього світу. Агентство має на меті підтримати сталий розвиток, допомагаючи досягти значного та помітного

покращення довкілля в Європі шляхом надання своєчасної, цільової, відповідної та достовірної інформації для агентів, що займаються розробкою політики та громадськості в ЄС [3].

Правову основу створення Агентства було прийнято Європейським Союзом у 1990 році. Цей акт набрав чинності наприкінці 1993 року відразу ж після прийняття рішення про розміщення Агентства у Копенгагені. Фактично свою роботу Агентство розпочало лише в 1994 році. Після створення Агентства в його рамках було створено Європейську мережу екологічної інформації та спостереження.

Мандат Агентства складають наступні повноваження: допомога Співтовариству, країнам-членам та країнам, що співпрацюють, приймати обґрунтовані рішення щодо покращення довкілля у світі, інтеграції екологічних міркувань в економічну політику та рух до стійкості в країнах-членах ЄС та здійснювати загальне координування Європейської мережі екологічної інформації та спостереження [4].

На даний час до складу Агентства увійшли представники 33 країн-членів ЄС та шести асоційованих країн. Європейська мережа екологічної інформації та спостереження є мережею партнерства Агентства та країн. Агентство відповідає за розвиток мережі та координацію своєї діяльності. Для цього воно тісно співпрацює з національними координаційними центрами, як правило, національними агенціями з охорони довкілля або міністерствами навколишнього середовища. Вони відповідають за координацію національних мереж із залученням багатьох установ (усього близько 350) [3].

Загалом Агентство створює орієнтири для діяльності в сфері охорони довкілля для Європейської Комісії, Європейського Парламенту та Ради та екологічної політики країн-членів ЄС. Окрім цієї центральної групи європейських політичних діячів, Агентство також надає допомогу іншим інституціям ЄС, наприклад таким як Економічний і Соціальний комітет та Комітет регіонів тощо.

Бізнес-спільнота, академічні кола, неурядові організації та інші частини громадянського суспільства також є важливими користувачами інформації Агентства. Так Агентство намагається досягти двостороннього спілкування з усіма користувачами його послуг, щоб правильно визначити їх інформаційні потреби та переконатись, що надана інформація зрозуміла й прийнята ними [3].

Щодо такої інституції як Європейська мережа екологічної інформації та спостереження (Eionet) то вона є партнерською мережею створеною Агентством, її членами та країнами-партнерами або так званими асоційованими членами ЄС. Завдяки Європейській мережі Агентство об'єднує екологічну інформацію отриману з окремих країн, зосереджу-

ючи увагу на наданні своєчасних, національно підтверджених високоякісних даних. Ці знання широко доступні через веб-сайт Агентства та є основою як тематичних комплексних екологічних оцінок стану довкілля в країнах Європи. Ця інформація слугує підтримці процесів управління засобами охорони і захисту довкілля, вироблення екологічної політики та оцінки, а також розробці способів участі громадян в реалізації такої політики [5].

Агентство безпосередньо несе відповідальність за розвиток Європейської мережі та координацію її діяльності. Для цього Агентство тісно співпрацює з національними координаційними центрами країн-членів, які, як правило, базуються в національних агентствах охорони довкілля або міністерствах навколишнього середовища [6].

Почавши свою роботу в 1994 році, Європейська мережа стала відомим та надійним постачальником високоякісних даних, інформації та оцінок для Європи. Наразі Європейська мережа охоплює собою наступні функції, а саме посилення інституційної співпраці на кількох рівнях (національних, регіональних, європейських, міжнародних), а також партнерства з громадянським суспільством, сприяння координуючим органом узгоджений загальний зміст – дані, інформація, показники, аналіз та спільну інфраструктуру, стандарти та інструменти [3].

Європейська мережа наразі складається з 33 країн-членів та шести асоційованих членів ЄС в тому числі Ісландії, Ліхтенштейн, Норвегії, Швейцарії та Туреччини та західно-балканські країни. Діяльність з співпраці цих країн інтегрована в Європейській мережі та підтримується Європейським Союзом в рамках Інструменту надання допомоги до вступу в ЄС.

При цьому Європейська мережа здійснює міжнародне співробітництво з охорони довкілля зокрема і за межами власних членів та країн, що співпрацюють. На сьогодні Європейська мережа охоплює шість європейських тематичних центрів у таких сферах як забруднення повітря та пом'якшення наслідків зміни клімату, біологічне різноманіття, вплив зміни клімату, вразливість та адаптації, відходи та матеріали у зеленій економіці, внутрішні, прибережні та морські води, міські, земельні та ґрунтові системи [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що сьогодні ЄС став базовою платформою для вирішення глобальних проблем, які постають перед людством, у тому числі для становлення правових засад єдиної екологічної політики і розробки загальноєвропейських принципів і рекомендацій для національного законодавства про охорону довкілля, а також становлення та впровадження єдиних екологічних стандартів. Саме розроблена ЄС модель партнерства в цій сфері є однією із найефективніших напрямів підвищення рівня вагомо-

сті поєднання економічної політики із екологічною. З одного боку, проаналізована вище модель партнерства передбачає існування зацікавлених суб'єктів на всіх інституційних рівнях, які б могли бути «партнерами» у вирішенні назрілих екологічних проблем. З іншого, – це існування пропозицій щодо практичної імплементації заходів з метою залучення громадянського суспільства до ефективного формування екологічної політики. Тому можна зробити висновок, що політика ЄС з питань охорони довкілля є наразі однією із пріоритетних сфер процесу європейської інтеграції.

Література

1. Тішкова Н. Система органів управління охороною навколишнього середовища у Європейському Союзі / Наталія Тішкова / Державне управління та місцеве самоврядування. 2015. № 1(24). С. 98-109.
2. About the EU. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu_en.
3. European Environment Agency (EEA). URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eea_en.
4. European Council. Green Paper on market-based instruments for environment and related policy purposes. Brussels : SEC (2007) 388. 2007. 33 p.
5. About Eionet // The European environment information and observation network. URL: <http://eionet.europa.eu/about>.
6. Конституційні акти Європейського Союзу (в редакції Лісабонського договору) / за заг. ред. Г. Друзенка; пер. Г. Друзен, С. Друзенко. К. : К.І.С., 2010. 536 с.

Анотація

Орехов С. М. Особливості функціонування спеціалізованих органів ЄС з охорони довкілля. – Стаття.

У статті досліджується інституційне забезпечення створене в рамках ЄС з питань захисту і охорони довкілля та їх діяльність. Особливу увагу зосереджено на питаннях повноважень та структури Європейського Агентства з навколишнього середовища та діючою в її рамках Європейської мережі екологічної інформації та спостереження, що має на меті об'єднати на партнерських засадах усіх держав-членів ЄС та інших країн

світу щодо розроблення загальної політики з охорони довкілля.

Ключові слова: Європейський Союз, екологічна політика, довкілля, навколишнє середовище, охорона довкілля, Європейське Агентство з навколишнього середовища, Європейська мережа екологічної інформації та спостереження.

Аннотация

Орехов С. М. Особенности функционирования специализированных органов ЕС по охране окружающей среды. – Статья.

В статье исследовано институциональное обеспечение созданное в рамках ЕС с вопросов защиты и охраны окружающей среды и их деятельности. Отдельное внимание сосредоточено на вопросах полномочий и структуры Европейского Агентства с окружающей среды и действующей в ее рамках Европейской сети экологической информации и наблюдения которая создана для объединения на партнерских связях стран-участников ЕС и других стран мира.

Ключевые слова: Европейский Союз, экологическая политика, окружающая среда, охрана окружающей среды, Европейское Агентство с окружающей среды, Европейская сеть экологической информации и наблюдения.

Summary

Oriekhov S. M. Features of functioning of the specialized bodies of the EU on environmental protection. – Article.

The article examines the institutional support provided by the EU in the field of protection and environmental protection and their activities. Particular attention is focused on the competences and structure of the European Environmental Agency and the European Network for Environmental Information and Observation within the framework of the European Network for Environmental Information and Observation, which aims to unite on a partnership basis all EU Member States and other countries in the development of a common policy on protection the environment.

Key words: European Union, environmental policy, environment, environment, environmental protection, European Environment Agency, European Network of Environmental Information and Observation.